

Μια Κυκλική Οικονομία Για Την Ελλάδα

Μπορεί η ελληνική οικονομία να γίνει “κυκλική”; Τι χρειάζεται να αλλάξει, και ποια θα ήταν τα οφέλη που θα προέκυπταν;

Τι είναι μια “κυκλική οικονομία”; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της, ποια τα οφέλη που φέρνει και πώς μπορεί να γίνει πράξη στη χώρα μας;

Μια ερευνητική ομάδα του **IOBE** υπό τον συντονισμό του γενικού διευθυντή **Νίκου Βέτα** ανέλαβε για λογαριασμό της διαNEOσις τη σύνταξη μιας πλήρους και αναλυτικής μελέτης για τις απαραίτητες αλλαγές που πρέπει να συμβούν και στην ελληνική οικονομία προς αυτή την κατεύθυνση. Στην πολυσελίδα έκθεσή τους, αναλύουν τα βασικά δεδομένα, τις θεσμικές αλλαγές που έχουν υλοποιηθεί ή δρομολογηθεί, τους στόχους της χώρας για το μέλλον και τις σημαντικότερες προκλήσεις που προκύπτουν. Η έκθεση κλείνει με μια **επίσημη για το όφελος μιας στροφής σε μια κυκλική οικονομία** με όρους επιδράσεων στο ΑΕΠ και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Τι είναι “κυκλική οικονομία”;

Ένα οικονομικό σύστημα που βασίζεται στη δραστική μείωση των αποβλήτων που παράγει η οικονομική δραστηριότητα, με την ανακύκλωση/επαναχρησιμοποίηση μεγάλου μέρους των πόρων που χρησιμοποιεί.

Διάγραμμα. Το υπόδειγμα της κυκλικής οικονομίας

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), Προς μια κυκλική οικονομία: πρόγραμμα μηδενικών αποβλήτων για την Ευρώπη, COM/2014/0398 final.

Ποια είναι τα οφέλη;

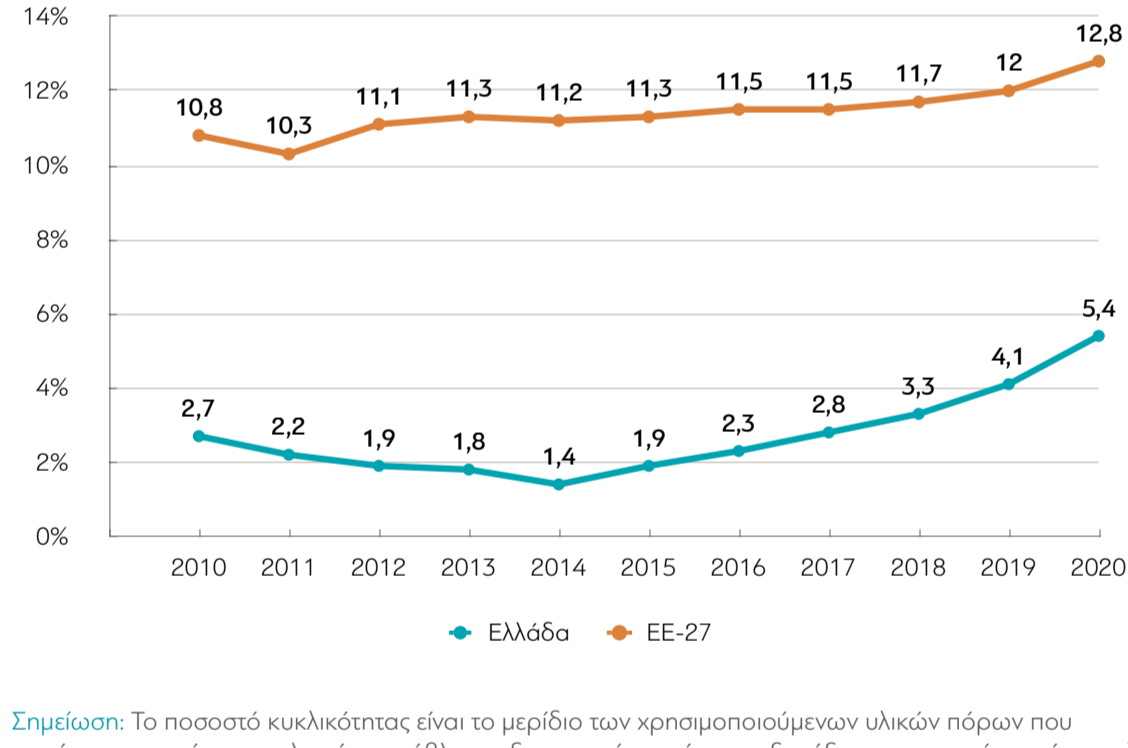

Πόσο “κυκλική” είναι η ελληνική οικονομία;

- Το 2021 ο κάθε Έλληνας κατανάλωσε **9,8 τόνους υλικών** κατά κεφαλήν κατά μέσο όρο (λιγότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο).
- 34% η μείωση** της ποσότητας των υλικών που καταναλώνουμε την τελευταία 20ετία (κυρίως χάρη στη μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας).
- 45,6 εκατ. τόνοι** στερεών αποβλήτων δημιουργήθηκαν στη χώρα το 2018. Σχεδόν τα μισά προέρχονταν από τα ορυχεία και τα λατομεία.
- 12,5 εκατ. τόνους** αποβλήτων εκμίσθισα το 2018 ο πρωτογενής τομέας -80% εκ των οποίων προέρχεται από την κτηνοτροφία.
- Παράγουμε **142 κιλά απόβλητα τροφίμων ανά κάτοικο κάθε χρόνο** -τα περισσότερα στην ΕΕ (σύμφωνα με εκτιμήσεις του 2015)- την ώρα που η Ελλάδα είναι 5^η ως προς το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε επισιτιστική ανασφάλεια.
- Κάθε Έλληνας και κάθε Ελληνίδα κατά μέσο όρο παράγουμε **πάνω από μισό τόνο αστικά στερεά απόβλητα (ΑΣΑ)** κάθε χρόνο -παράγουμε κατά κεφαλήν περισσότερα από ό,τι ο ευρωπαϊκός μέσος όρος.
- 77,6%** των ΑΣΑ οδηγούνται σε ταφή (4^ο υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ).
- 19,9%** των ΑΣΑ πάνε για **ανακύκλωση** ή κομποστοποίηση (έναντι 48,5% στη Γερμανία και 32,5% στη Σουηδία).
- 1,3%** των ΑΣΑ χρησιμοποιούνται για την **παραγωγή ενέργειας**.
- Η Ελλάδα ανακυκλώνει περίπου **το 60% των αποβλήτων συσκευασιών** (που πάνε στους γνωστούς μπλε κάδους), ένα ποσοστό κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ.
- Το **55,6% των κάρπινων συσκευασιών** που πετούνται στην Ελλάδα, εξάγονται σε τρίτες χώρες για να ανακυκλωθούν.

Η ελληνική οικονομία απέχει πάρα πολύ από το να μπορεί να χαρακτηριστεί “κυκλική”. Το 2020 **μόλις το 5,4% των υλικών πόρων** που χρησιμοποιούνται από την οικονομία **προέρχονταν από ανακυκλωμένα απόβλητα** -έναντι 12,8% στην ΕΕ, 21,6% στην Ιταλία και 30,9% στην Ολλανδία.

Διάγραμμα. Βαθμός κυκλικότητας υλικών στην Ελλάδα και την ΕΕ-27 (ποσοστό)

Σημείωση: Το ποσοστό κυκλικότητας είναι το μερίδιο των χρησιμοποιούμενων υλικών πόρων που προέρχονται από ανακυκλωμένα απόβλητα, εξοικονομώντας έτσι τις εξορρούξεις πρωτογενών πρώτων υλών.
Πηγή: Eurostat.

Το πρόβλημα και οι λύσεις

Τα βασικά προβλήματα στη χώρα για τη μετάβαση σε ένα μοντέλο κυκλικής οικονομίας είναι τα διοικητικά εμπόδια και η καταναλωτική συμπεριφορά.

Προτάσεις για μια “κυκλική” ελληνική οικονομία

<p>Παρακολούθηση της εφαρμογής της στρατηγικής για την κυκλική οικονομία</p> <ul style="list-style-type: none"> Πιο εντατική λειτουργία της υφιστάμενης διευρητικής επιτροπής για την κυκλική οικονομία. Χρηματοδότηση σε τακτά διαστήματα εκτός των χρονικών ορίσμων 2025-2030 σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. 	<p>Πλαίσιο και δείκτες παρακολούθησης της κυκλικότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία εξειδικευμένου μηχανισμού παρακολούθησης με ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες. Η σκηνότητα της παρακολούθησης να εντείνεται σε δείκτες χαμηλής απόδοσης. Συμμετοχή της μεταποιητικής βιομηχανίας στην επιλογή σχετικών δεικτών κυκλικότητας στην παραγωγική διαδικασία. Μελέτη καλών πρακτικών από τον σχεδιασμό και τη λειτουργία παρατηρητήριων που λειτουργούν στην ΕΕ-27 –εφαρμογή στη λειτουργία του Παρατηρητήριου για την Κυκλική Οικονομία.
<p>Βιώσιμη κατανάλωση</p> <ul style="list-style-type: none"> Εκπαίδευση καταναλωτών στην αναγνώριση χαρακτηριστικών σημαντικών στην κυκλικότητα της οικονομίας. Χρήση οικολογικών σημάτων που θα λαμβάνουν υπόψη το περιβαλλοντικό αποτύπωμα σε όρους κύκλου ζωής. Επαιδευτικές δράσεις σε σχολεία και ομάδες καταναλωτών σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς. Δράσεις επικοινωνίας και ενημέρωσης προς τις επιχειρήσεις – Αναγνώριση του δυναμικού οφέλους και για τις επιδόσεις ESG που διευκολύνουν την πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις. 	<p>Καταγραφή ποσοτήτων αποβλήτων</p> <ul style="list-style-type: none"> Εφαρμογή συγκεκριμένης μεθοδολογίας για την καταγραφή αποβλήτων και περαιτέρω αξιοποίηση της πληροφορίας που παρέχει το Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων. Χρήση των στοιχείων για την αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής, την αναγνώριση και μείωση των αποβλήτων που ανακινούνται παράνομα αλλά και για τον αποτελεσματικό σχεδιασμό αναγκαίων υποδομών.
<p>Ενίσχυση λειτουργίας συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης και επτάκλιση της δημιουργίας νέων για συλλογή και διαχείριση περισσότερων ρευσμάτων αποβλήτων</p> <ul style="list-style-type: none"> Αύξηση του πλήθους των ΣΕΔ και επέκταση σε διαφορετικά ρεύματα. Μελέτη των οικονομικών χαρακτηριστικών που διέπουν τη συλλογή και τη διαχείριση των σχετικών ρευσμάτων (π.χ. θέματα εποχικότητας παραγωγής). Εξέταση επιβολής οικονομικών κυρώσεων για τα ΣΕΔ που δεν επιτυγχάνουν τους στόχους τους και σε άλλα μέτρα υψηλού δυναμικού συνεργασίας στην κυκλική οικονομία πλην των αποβλήτων συσκευασιών. 	<p>Οικονομικά εργαλεία για τη βελτίωση της κυκλικότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> Εφαρμογή και επέκταση των συστημάτων “Πιληρών Όσο Πετώ” (ΠΟΠ) σε συνδυασμό με χωριστή διαλογή στη πηγή. Μεταφορά της εμπειρίας από την εφαρμογή (ΠΟΠ) σε άλλες χώρες και από την πιλοτική εφαρμογή σε ελληνικούς Δήμους. Εφαρμογή σταθερού τέλους ταφής (που δεν μειώνεται με την αύξηση του όγκου των αποβλήτων) με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούνται αντικίνητρα για την ταφή των αποβλήτων. Επιβολή οικονομικών αντικινήτρων στη χρήση των πρωτογενών υλικών, που θα ενσωματώνει το περιβαλλοντικό κόστος σε όρους κύκλου ζωής, εφόσον η χρήση της δευτερογενή υλικά είναι ικανή να καλυφθεί από την εγκάρια βιομηχανία ανακύκλωσης. Επιτάχυνση της εφαρμογής του εθνικού σχεδίου δράσης για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις.
<p>Υποδομές διαχείρισης αποβλήτων και παραγωγή δευτερογενών υλών</p> <ul style="list-style-type: none"> Ταχεία επίλυση ενδοκείμενων θεμάτων χωροθέτησης και έγκαιρη διενέργεια προσκλήσεων για αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε η κατασκευή των 38 μονάδων επεξεργασίας να υλοποιηθεί άρτια. Εξέταση των διαδικασιών που θα επιταχύνουν τόσο τη διαθεσιμότητα χρηματοδοτικών πόρων (π.χ. ΕΣΠΑ, ΣΔΙΤ), όσο και των αδειοδοτικών διαδικασιών, χωρίς ωστόσο να αλλοιώνεται η ποιότητα των σχετικών ελέγχων. 	<p>Χρήση δευτερογενών υλικών από τη βιομηχανία</p> <ul style="list-style-type: none"> Εκτίμηση των ποσοτήτων δευτερογενών πρώτων υλών που θα χρειαστεί τα επόμενα χρόνια η ελληνική μεταποιητική βιομηχανία. Βελτίωση του δυναμικού των ανακυκλωτών σε όρους ποσότητας και ποιότητας παραγόμενων δευτερογενών πρώτων υλών. Δράσεις για την καλλιέργεια της εμπιστοσύνης μεταξύ βιομηχανίας και ανακυκλωτών. Εφαρμογή συστημάτων βιομηχανικής συμβίωσης, ακολουθώντας τη διεθνή εμπειρία (π.χ. Δανία).
<p>Χρηματοδότηση της μετάβασης</p> <ul style="list-style-type: none"> Η μετάβαση να στηριχθεί και σε ιδιωτικούς πόρους (π.χ. ΣΔΙΤ). Όχι μόνο σε εθνικούς και ευρωπαϊκούς δημοτικούς πόρους. Τμήμα των διαθέσιμων πόρων πρέπει να κατευθυνθεί στην έρευνα και την καινοτομία στοχεύοντας στην ανάπτυξη λύσεων και εφαρμογών βελτίωσης της αποδοτικότητας των πόρων, οι οποίες θα είναι εμπορικού χαρακτήρα. 	

Ένας υπολογισμός για το όφελος μιας κυκλικής οικονομίας

Αν υλοποιηθούν **επενδύσεις ύψους €2,4 δισ.** για την κατασκευή νέων μονάδων ανακύκλωσης και επεξεργασίας υλικών στη χώρα, όπως περιγράφονται στον Εθνικό Σχεδιασμό Διαχείρισης Αποβλήτων:

